

IMF'S PERIOD OF CHANGE CONVERSION AND RECONSTRUCTION AFTER FINANCIAL CRISIS IN 2008

Yazarlar / Aurthours: Doç. Dr. İlhan EROĞLU¹

Öğr. Gör. Hilal ŞEKER²

Yrd. Doç. Dr. Baki DEMİREL³

Abstract

IMF created to establish and strengthen international economic cooperation and to achieve balanced growth by facilitating international trade and to solve the problems of payments balance. In parallel to the global development IMF has also changed its role in order to resolve economic problems of the countries. IMF that ensure the stability of rate in member states and implement the policies for resolution of the problems of payment balance has important changes in its role especially with the end of Bretton Woods fixed exchange rate system. Especially after 1980s IMF that has been increasing its effectiveness with the stabilization program prescriptions written for the country having economic problems has seen itself as a crisis manager in the financial crisis depending on the globalization process. The aim of this study is to evaluate on the change of IMF's policy maker role on the restructuring and alternation and development from the establishment of the IMF to this day and especially the developments after financial crisis in 2008 and after that faced axis of the European debt crisis depending on changing economic conditions at the global, regional and national level and to explore what the role of IMF avoid instabilities at after and before the crisis. In this study, it is observed that since IMF's foundation to this day it has experienced significant changes in the description and position of its tasks and made important policy changes for some policies which are running in the form of stabilization programs.

Key Words: IMF, European Debt Crisis, 2008 Crisis

IMF'İN DEĞİŞİM SÜRECİ: 2008 FİNANS KRİZİ SONRASI DÖNÜŞÜM VE YENİDEN YAPILANMA*

Özet

Uluslararası ekonomik işbirliğini kurmak ve güçlendirmek, uluslararası ticareti kolaylaştırarak dengeli büyümeyi gerçekleştirmek ve ödemeler dengesine ait problemleri çözmek amacıyla oluşturulan Uluslararası Para Fonu (IMF)'nin küresel gelişmelere paralel olarak, zaman içinde ülkelerin ekonomik sorunlarını çözümlene adına üstlendiği rol de değişmiştir. Kuruluşunda üye ülkelerde kur istikrarını sağlamak ve daha çok ödemeler dengesi problemlerini çözümlene amaçlı politikalar uygulayan IMF'nin, özellikle Bretton Woods sabit döviz kurları sisteminin sona ermesiyle birlikte, üstlendiği rolünde önemli değişimler olmuştur. Özellikle 1980 sonrasında iktisadi sorun yaşayan ülkelere yönelik yazmış olduğu istikrar programı reçeteleri ile etkinliğini git gide artıran IMF, küreselleşme sürecine bağlı olarak yaşanan finansal krizlerde kendini kriz yöneticisi olarak görmüştür. Bu çalışmanın amacı; küresel, bölgesel ve ulusal düzeyde değişen iktisadi şartlara bağlı olarak, IMF'nin kuruluşundan bu güne yeniden yapılanma ve dönüşüm ve özellikle 2008 Finans Krizi sonrası gelişmeler ve devamında karşılaşılan Avrupa borç krizi ekseninde IMF'nin politika yapıcısı rolündeki değişimi üzerine bir değerlendirme yapmak, değişimi gerekli kılan küresel gelişmeleri göz önünde bulundurarak IMF'nin yeni rolünün kriz öncesi ve sonrası istikrarsızlıkları önlemedeki işlevini incelemektir. Yapılan çalışmada IMF kuruluşundan bu güne görev tanımlamasında ve görev alanlarında önemli değişimler yaşadığı, istikrar programları şeklinde yürüttüğü bazı politikalara yapılan eleştiriler çerçevesinde ve önemli politika değişikliğine gittiği gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: IMF, 2008 Krizi, Avrupa Borç Krizi

1.Giriş

İkinci dünya savaşı sonrasında pek çok gelişmekte olan ülke, mali açıdan sıkıntıya girmiş, gelişmelerini tamamlayabilmek için finansman arayışını sürdürmüşlerdir. Bu arayışların sonucunda 1944'te ABD'nin New Hampshire eyaletinin Bretton Woods beldesinde imzalanan "Uluslararası Para Anlaşması" ile uluslararası ödemelerde için yeni bir sistem geliştirilmiş, Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası (WB) kurulmuştur. IMF'nin fiilen faaliyete geçmesi ise 1946 yılında gerçekleşmiştir.

*Bu makale 26- 27 Kasım 2016 tarihinde İstanbul'da düzenlenen International Congress of Management Economics and Policy isimli kongrede bildiri olarak sunulmuş ve gözden geçirilmiş halidir.

¹ Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, ilhan.eroglu@gop.edu.tr

² Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları, hilal.seker@amasya.edu.tr

³ Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, bakidemirel@gop.edu.tr

IMF sabit kurlu Bretton Woods Sisteminin yürütülmesinden sorumlu bir kurum olarak ortaya çıkmış fakat bu sistemin yıkılışından sonra uluslararası parasal ve mali alanda düzen sağlamak, uluslararası para sisteminin işleyişi, geçici dış ödeme sorunlarının çözümü gibi görevler edinmiştir (Seyidoğlu, 2013:57). Günümüzde ise, özellikle son yıllarda yaşanan bazı finansal krizlerin de etkisiyle ve istikrar programlarını finanse etme konusundaki şartlılık ile birlikte IMF, ödemeler sisteminin yönetimi ve malî sıkıntıdaki ülkelere parasal destek vermekten daha çok, yapısal reformları teşvik etmeye yönelmiştir. Başlangıçta uluslararası ödemeler sisteminin sorunlarını çözmek, çok taraflı serbest ticareti geliştirmek, ithalat sınırlamalarını ve devalüasyonu engellemek, ekonomik işbirliği sağlamak olan IMF'nin rolü, zamanla global ekonomide meydana gelen gelişmelerle birlikte farklılaşmıştır (Özkaya, 2009:103).

Bu çalışmanın amacı; kuruluşundan bu güne IMF'nin küresel ve ulusal düzeyde ekonomik istikrarı tesis etme adına yeniden yapılan değişim ve dönüşüm sürecini değerlendirmektir. Bu bağlamda, ilk olarak IMF'nin kuruluşu sürecini anlatan geçişine yer verilecektir. Daha sonra 2008 Finans Krizi sonrası ve Avrupa Borç Krizi sürecinde IMF'nin üstlendiği rol değerlendirilecektir. Son olarak sonuç ve değerlendirme kısmı yer alacaktır.

2. IMF'nin Geçmişi

2.1. Bretton Woods Sistemi ve IMF'nin Kurulması

IMF'nin nasıl ve neden kurulduğunu anlayabilmek için 1930'lu yıllara göz atmak gerekir. Dünyanın gördüğü en büyük kriz olan ve "Büyük buhran yılları" olarak bilinen bu dönemde, ülkelerin birbirleriyle olan ekonomik ilişkileri tam bir çıkmaz içerisine girmiş, kriz özellikle Avrupa ülkeleri için oldukça yıkıcı olmuştur. Bu ülkelerin üretim güçleri düşmüş, yatırımları azalmıştır. Pek çok ülke, buhranın meydana getirdiği daraltıcı etkilerden sıyrılmak, küçülen küresel pazarlardaki sahip oldukları payları koruyabilmek amacıyla, rekabetçi devalüasyonlara başvurmuş, aynı zamanda kendi pazarını dış rekabetten korumak amacıyla gümrük tarifelerini yükselterek miktar kısıtlamaları getirmiştir. Ayrıca bu ülkeler ithalatta döviz tahdidine gitmiş, bu da, dünya ticaret ve üretimindeki daralmayı daha da artırmıştır (Öztürk, 2009:95). ABD ise, savaştan çok az bir kayıpla çıkarak, savaş sırasında bile sermayesini artırmayı başarmış, artan ihracatı ile birlikte altın stokları seviyesini büyük miktarlara ulaştırmıştı.

Bu zaman içerisinde iktisadi durgunluk yaşayan pek çok ülke dış ticaret açığı yaşamamak amacıyla ihracatı azaltan yüksek ithalat tarifeleri uygulamışlardır. Böyle bir dönemde ülkelerin para birimleri arasında ortak bir kur sisteminin olması, ülkeler arası para transferlerini daha kolaylaştıracak, bu sayede küresel ticaretin artmasını sağlayacaktır. Dünyanın gelişmiş ülkelerinin liderliğinde küresel bir para sistemi arayışı kendini gösterir bir hal almış ve bu amaçla 1944 yılında Bretton Woods kasabasında 45 ülkenin katılımıyla yapılan toplantıda Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası (WB) kurularak Bretton Woods Para Sistemi'ne geçilmiştir (Karakas, Adak, 2013:159). Her ülkenin parasını belirli bir değişim oranından dolar ya da altına sabitlemiş olması ve sadece $\pm\%1$ bandında dalgalanmaya izin vermesi, doları uluslararası ödemelerde dünya parası haline getirmiştir. IMF'nin görevi ise yeni kurulan uluslararası para sisteminin düzenli bir biçimde yürütülmesini sağlanması olarak belirlenmiştir. Bu nedenle, Bretton Woods sistemine IMF sistemi de denilmektedir.

II. Dünya Savaşı'nı izleyen yıllardan 1960'ların sonlarına kadar gelişmiş ülkeler daha da genişlerken, ABD daha güçlenmiş, dolar rezerv para olarak kullanılmış, IMF ise sadece kısa vadeli kredi desteği verme işlevini üstlenmişti. Önceleri, Avrupa ülkelerine mali yardım sağlarken, sonraları gelişmekte olan ülkelere de bir yandan kredi desteğiyle yardım sağlamış, öte yandan yapısal uyum ve istikrar amacıyla borçlandırılan bir yapı haline dönmüştür.

2.2. Bretton Woods Sonrası IMF Politikaları

IMF kuruluşundan itibaren, küresel ekonominin değişen ihtiyaçlarına yönelik politikalar sunmaya çalışmıştır. IMF'nin takip ettiği politikalar Ortodoks ve Heterodoks tipi politikalar olarak tasnif edilmektedir. Önce kısaca bu tasnife değinmek yerinde olacaktır. IMF'nin uyguladığı döviz kuru, para arzı ve kamu harcamaları gibi araçlardan oluşan geleneksel politikalar Ortodoks politikalar olup Monetarist ve Neoklasik sentezden meydana gelmektedir. 1950'lerden 1980 ortalarına kadar IMF tarafından pek çok gelişmekte olan ülkeye enflasyon ve özellikle ödemeler dengesi sorunlarının çözümü için önerilen ortodoks politikalar (Bayraktutan, Özkaya, 2002:2-4) harcamaların daraltılmasını, vergilerin artırılmasını ve sıkı para politikasını içermektedir (Parasız, 2001:96). Ortodoks politikalar bu kombinasyonları kullanarak makro dengeyi hedefler. Ancak bu politikalar uygulandıkları ülkelerdeki yüksek kronik enflasyona bir çözüm getirememiş, hatta krizleri daha da derinleştirmiştir. IMF genellikle kur politikası, para ve maliye politikası, ticareti liberalleştirmeye yönelik ortodoks tipi politikaları takip etmiş olsa da 1980'lerden itibaren ortodoks politikaların yanısıra kapsamlı fiyat ve ücret kontrolleri gibi gelirler politikasını da içeren heterodoks politikalar uygulamaya başlamıştır. Heterodoks programlar, ekonomik göstergelerde bir gerileme olmaksızın

enflasyonu hızlıca düşürebilmeyi hedefler. Sıkı para ve maliye politikasına ek olarak ücret ve fiyat kontrolleri uygulanır. Fiyatların ve ücretlerin kontrol edilmesindeki asıl amaç enflasyonun sürekliliğini yok etmektir (Bayraktutan, Özkaya, 2002:2-4). Heterodoks programlarda uygulanan dönemde enflasyonla mücadelede daha başarılı olursa bile orta vadede diğer politika araçlarının da desteği önemlidir.

1960 sonlarında uluslararası mali alanda sürekli istikrarsızlıklar oldukça göze çarpmaya başlamış, özellikle ABD'nin ödemeler bilançosunun sürekli açık vermeye başlamasıyla birlikte, doların sürekli ülke dışında kalarak bollaşması, paraya duyulan güveni oldukça sarsmıştır. Bu gelişmeler sonucunda Washington'da Smithsonian Institute'de toplanan "Onlar Grubu'nun üyeleri, doların devalüasyonu konusunda anlaşmaya varmışlar ve 1971'deki Smithsonian Kararları ile dolar, diğer paralara göre ortalama yüzde 9 oranında devalüe edilmiştir. Doların devalüasyonuna karşın, ABD'nin dış ödeme açıklarındaki artışların sürmesi, uluslararası ticari ve mali çevrelerde Smithsonian düzenlemelerinin başarısız olduğu ve yeni bir devalüasyonun gerekli olduğu düşüncesini ortaya çıkarmıştır. 1973 yılında dolar bir kez daha spekülâtif baskı altına girmiş ve Batılı sanayileşmiş ülkeler doların yeniden devalüasyonuna karar vermişlerdir. Bu kararlar birlikte, dolar ikinci kez, ortalama yüzde 5 oranında devalüe edilmiş, ancak kur ayarlamalarına ve alınan tüm önlemlere karşın uluslararası mali piyasalarda istikrar bir türlü sağlanamamış, Bretton Woods Sistemi, 1973 yılında gelişmiş ülke paralarının dalgalanmaya bırakılmasıyla yıkılmıştır (Seyidoğlu 2013:26-28).

Bretton Woods sabit döviz kurları sisteminin sona ermesiyle birlikte, IMF'nin rolünde de önemli değişimler olup, başlıca değişimin gelişmiş ülkelerin döviz kuru politikalarını IMF'yi karıştırmadan kendilerinin düzenlemesi diyebiliriz. Zamanla IMF'nin rolü, sabit kur sistemini desteklemek için gelişmiş ülkelerin ödemeler dengesizliklerini finanse etmek yerine, iktisadi politikaların gözetimini üstlenme, teknik yardım, üye ülkelerin ekonomileri ve uluslararası ekonomi hakkında bilgi sağlama rolüne dönüşmüştür. Son IMF destekli programlar dalgalı kur rejimine geçişten sonra İngiltere ve İtalya'da uygulanmıştır (Özkaya, 2009:103).

IMF, küresel ekonomiye 1970'li yıllarda yaşanan petrol krizi ile etkin şekilde müdahale etmeye başlamıştır. IMF o yıllarda uluslararası para sisteminin işletilmesi yanında, petrol fiyatlarındaki artışlardan olumsuz bir şekilde etkilenen ülkeler için finansal yardım sağlayıcı önlemler de almaya başlamış, ilk kez, ödemeler dengesi sıkıntısı çeken az gelişmiş ülkelere finansal destek sağlayan kendi bünyesinde bir fon oluşturmuştur. Bu fona güven fonu (trust fund) ismi verilmiştir. 1970 ve 1980'li yılların ortasına kadar petrol fiyatlarının artmasıyla birlikte petrol ithalatçısı ülkelerin, finansman ihtiyaçlarını borçlanarak karşılama yoluna gitmeleri sonucu para piyasalarında reel faiz oranları aşırı oranda yükselmeye başlayarak ithalatçı ülkelerin yüksek oranda borç ve faiz yükü ile yüzleşmelerine neden olmuştur.

Neticede 1980 yılına gelindiğinde reel faiz oranları aşırı yükseldiğinden petrol ithalatçısı ülkeler için borçlanma imkânları tükenmiş ve bu ülkelerin borç yükü yüksek düzeylere ulaşmıştır. Bu durum sadece gelişmekte olan ülkeleri olumsuz etkilemekle kalmamış, gelişmiş ülke ekonomilerini de etkilemiştir. Gelişmekte olan ülkeler kriz döneminde genişletici maliye politikaları takip ettikleri için, kamu harcamaları yükselmiş, artan harcama kalemlerinin finansmanını aşırı değerlenmiş döviz kurları üzerinden uluslararası piyasalardan sağlamaya çalışmışlardır. Gelişmiş ülkelerin ekonomik büyüme oranlarının, petrolü olmayan gelişmekte olan ülkelerin ekonomisi üzerinde kısıtlayıcı olması nedeniyle, finansal piyasalarda güven oluşturmak için hükümetler, Merkez Bankaları ve Ticari Bankalar arasında uyum sağlama çalışmalarında IMF'den destek almıştır. IMF bu dönemde, ilk kuruluş amacı olan uluslararası ticaretin artırılmasına katkı sağlayacak uluslararası para sistemini yönetme görevini, uluslararası borç yükünün yönetilmesi görevi ile değiştirmek zorunda kalmış ve bu amaçla uzun yıllar ülkelerin borç yükü yönetimleri ile ilgilenmeyi temel bir görev görmüştür (Karakaş, Adak, 2013:159-160).

1980'e kadar gelişmekte olan ülkeler, ödemeler bilançosu sorunlarını aşabilmek adına makro ekonomik politikaları içeren istikrar programlarını IMF gözetiminde hazırlamakta ve karşılığında kısa vadeli krediler almaktaydı. 1980 sonrasında ise, özellikle gelişmekte olan ülkelerin yaşadıkları bu borç yükü neticesinde IMF ve Dünya Bankasının önerdiği yeni çıkış yolu, yalnızca kısa vadeli istikrar programlarını içermekle kalmayıp, ülkelerin iktisadi kalkınmalarını yeni bir ekonomi programı çerçevesinde ele almalarını mümkün kılan "yapısal uyum programları" nı devreye sokmalarını sağlamıştır (Şen, 2005:184). Böylelikle IMF gelişmekte olan ülkeler için ekonomik sorunların çözümünde oldukça önemli bir iktisadi kalkınma kuruluşu haline gelmiştir (Gilpin, 2001: 315-316). IMF ve Dünya Bankası 80'li yılların sonlarından itibaren yakın iş birliği oluşturarak "yeni dünya düzeninde" belirleyici güç odaklarının politika ve stratejileri doğrultusunda hareket etmeye başlamış, özellikle IMF kapitalizmin düzenleyicisi rolünü üstlenmiştir. 1980'li yılların başından itibaren kuruluş amacından hayli uzaklaşan IMF, artık sadece ödemeler dengesi açıklarını gidermek için kredi açmakla kalmayıp, borçlu az gelişmiş ülkelerin ekonomi politikalarının belirlenmesinde anahtar durumuna gelmiş, 1980-1984 aralığında 60'dan fazla ülke IMF'nin stand-by anlaşmasına uygun politikalar benimsemiştir (Öztürk: 112).

1980 sonlarında devreye giren Yapısal Uyum Doktrini, John Williamson tarafından 1989'da "Washington Konsensus" olarak isimlendirilmiş olup, ana merkezleri Washington'da olan IMF, DB, ABD Hazinesi gibi kuruluşların iktisatçıları arasında varılan uzlaşmayı ifade etmektedir. Konsensusun temelini, mali disiplin, kamu harcamalarında eğitim, sağlık ve alt yapıya öncelik verilmesi, vergi tabanını genişletmeye yönelik vergi reformu, piyasa tarafından belirlenen pozitif faiz oranı, rekabetçi döviz kuru, liberal ticaret, doğrudan yabancı yatırımlara açıklık, devlet teşebbüslerinin özelleştirilmesi, rekabeti sınırlayan, piyasaya girişi engelleyen sınırların kaldırılması, mülkiyet haklarının yasal güvenceye kavuşturulması gibi, prensipleri piyasaya dönük reform gibi, neoliberal politikalar oluşturmuştur. Söz konusu bu neoliberal politikalar, gelişen ülkeler için istikrar ve uyum programları olarak nitelendirilebilir ve 1980 sonrasında ABD ve İngiltere'de benimsenen politikalarla paralellik arz etmektedir. Yapısal uyum önerileri 1980'lerde Latin Amerika borç kriziyle baş etmede başarı sağlamış olsa da, 1990'lı yıllarda krizin Arjantin'de yinelenmesi ve Asya mali kriziyle birlikte önemli bir yara almıştır. Belirtmek gerekir ki, IMF uygulamalarıyla söz konusu WK doktrini her zaman örtüşmemiştir. Özellikle ticaretin liberalleştirilmesini, özelleştirmeyi, doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını, deregülasyonu ve özel mülkiyet haklarını güvence altına almayı öneren WK, gelişmekte olan ülkelerin kısmen gelişmiş piyasa organizasyonlarına sahip orta gelirli ülkeler için etkinliğe sahipken, piyasaların oldukça eksik-yetersiz örgütlendiği düşük gelirli ülkeler için aynı etkinliği gerçekleştirememiştir. Nitekim IMF de, reçetelerinde bu gerçeği gözardı etmemiştir (Şen, 2005:183-197). IMF ve Dünya Bankası, ülkelere dış şoklardan kaynaklanan kriz zamanlarında yo gösterici olmaktan çok ülkelerin iç politikalarına yön veren ve denetim uygulayan organlar haline dönüşmüştür (Chossudovsky, 1993:19-22).

3. 2008 Finans Krizi Sonrası IMF Politikaları

Euro Bölgesi inşa edilmesi ve Euro'nun ekonomik para birimi olarak kullanılmaya başlanmasıyla yüksek ekonomik moralin yansıması, faiz oranlarının oldukça düşük seyri tüketimi ve savurganlığı artırarak Avrupa Borç Krizine kapı aralamıştır (Guennter, 2012:98). 2008 yılından itibaren euro bölgesi ciddi anlamda varlığının bozulması riskiyle karşı karşıya kalmıştır. Yunanistan'da ortaya çıkan ve İspanya, Portekiz ve İtalya'ya da sıçrayan kriz euro bölgesinin varlığı konusunda risk unsuru oluşturmaktadır. Krizi büyüten mekanizmaların temelinde yatan önemli bir faktör; kaldıraçlı işlemlerdir. Kriz öncesi Euro bölgesi yüksek kaldıraç oranlarıyla çalışırken krizin çıkmasıyla birlikte iflas riskiyle karşılaşarak çevre ülkeleri de kapsayarak tüm euro bölgesini borç deflasyonu ve stagflasyon sürecine doğru götürmektedir. Yüksek kaldıraçlarla çalışan merkez ülke bankacılık sektörü çevre ülkelere yaptıkları yatırım büyüklüğünce zarara uğramış ve bölgeyi uzun bir durgunluğa sürüklemiştir. Kriz öncesi yüksek kaldıraçlı bilançolar büyürken fiyatların krizle birlikte düşmesiyle oluşan güven sorunu bilançoların zayıflamasına ve nihayetinde banka iflaslarının oluşmasına, reel sektörde de ekonomik durgunluğa yol açmıştır (Demirel, Arslan, 2014:46-49). Ancak tüm bunların ötesinde krizin derinleşmesinde temelde yatan sebep, euro bölgesinin asimetrik yapısıdır (Öniş-Kutlay, 2012:4-5) ve nitekim Avrupalı ekonomist Paul de Grauwe de krizi; Yunanistan, finansal piyasalar ve euro bölgesinin kurumsal yapısı (De Greuw, 2010:1) olmak üzere üç faktöre bağlamıştır.

Küresel ekonomik krizle birlikte IMF'nin rolü de tartışılmış, IMF'ye ihtiyaç olup olmadığı ciddi anlamda sorgulanmaya başlanmıştır. Son yıllarda bazı kesimler tarafından kuruluşun küresel ekonomi ve finansal sistemde ülkelere yardımcı olma rolünün azaltılması savunulurken, yaşanan krizler sonucu ülkeler yine IMF kredilerine başvurmuşlardır (Güzel, 2009:64). IMF'nin finansal sistemdeki fon dengesi ve küresel fon akışlarını düzenleyici bir rol üstlenmesi, küresel sistemdeki kırılmalıkların azaltılarak, fazla fonların ihtiyacı olan ülkelere kaydırılması ve kriz anlarında piyasaya müdahale edebilecek, gerektiğinde kredi sağlayabilecek bir kurumun varlığı pek çok uzman tarafından küresel istikrar ve güven sağlamada önemli olarak görülmektedir.

IMF kriz döneminde iki ana görevi yerine getirmiştir; finansman sağlama ve güven unsuru olma. Derinleşen krizle birlikte önemi artan bir kurum haline gelerek, krizin etkileri nedeniyle kaynak sıkıntısı yaşayan ülkelere kredi olanağı sağlamış ve IMF kredilerine olan talep tekrardan canlanmıştır. 2007 yılında IMF ile stand-by anlaşması imzalayan ülke sayısı üç iken, 2008 yılında sekize çıkmış, 2010 yılında ise 20 ülke ile anlaşma imzalanmıştır. IMF'nin yönetim direktörü Dominique Strauss-Kahn, IMF'nin 2008 yılının ilk çeyreğinde üyesi olan altı ülkeye uyum programları amacıyla yaklaşık 45 milyar dolar tutarında kredi desteğinde bulunduğunu belirtmiştir (Truman, 2009:4).

Krizle birlikte kaynak sıkıntısı yaşayan ülkelerin ihtiyaçlarına cevap verebilmek için, "IMF yoksulluğun azaltılması ve büyüme programı" adı altında ülkelere destek olabilmek adına kredi kapasitesini artırmış, yeni kredi araçları kullanılmaya başlamış ve kredi kullanımını kolaylaştırmak adına daha fazla kaynağa daha az kısıtlamayla ulaşılmasını sağlayan yeni düzenlemelere girmiştir. Buna göre 250 milyar dolar olan kredi kapasitesi 2009 yılında yapılan G-20 zirvesinde alınan kararla 750 milyar dolara, ardından kota artırımıyla 1 trilyon dolara çıkartılmıştır. Bunun yanı sıra G-20 liderleri IMF'nin sanal para birimi olan SDR için de 250 milyar dolarlık ek kaynak sağlanarak, bunun üye ülkelere tahsis edilmesi kararını almıştır. Ayrıca

Yönetim Kurulu, kurumun finansal kapasitesinin artırılması için elindeki altın rezervlerinin bir kısmının satılmasını destekleme kararı almış ve 2009 tarihinde mevcut altınların sekizde biri satılmıştır (Hayaloğlu-Artan, 2011:140-142). Dünya Bankası ve IMF 2009 yılı içerisinde İstanbul'da bir toplantı yapmışlar ve "İstanbul Kararları" adını verdikleri kararlar almışlardır. Bu kararlarda IMF ve Dünya Bankasının çalışma biçimlerinin ve yaklaşımlarının değişmekte olduğunu açıklamışlardır. Dört ana başlık altında toplanabilecek İstanbul Kararları; uluslararası kuruluşların yönetim yapısının değiştirilmesini, bu kurumların demokratikleştirilmesini ve karar alma süreçlerinin gelişmiş ülkelere bağimsizlaştırılmasını bir zorunluluk haline getirmektedir (Sak ve Çağlar, 2009:2-6).

2008 krizi sırasında IMF, üye ülkelere yüksek miktarda kredilerin daha esnek koşullarda verilmesini sağlarken, G-20 ülkeleri IMF'nin kredi kapasitesinin artırılması gerekliliğini ortaya koyarak G-20 Londra zirvesinde IMF kaynaklarının artırılmasına yönelik kararlar almışlardır. G-20 ülkeleri temsil gücünün daha fazla olması sebebiyle İstanbul Kararlarında ön plana çıkmış ve kriz sonrası dünyayı şekillendirmek için işbirliğine gidilmesi gerektiği vurgulanmıştır. IMF ve Dünya Bankasının oy kotalarının yeniden belirlenmesi, IMF 'de en az %5, Dünya Bankasında en az %3 oy hakkının gelişmiş ülkelere aktarılması kararlaştırılmıştır. Yaşanan krizle birlikte uluslararası finansal sistemin yeniden yapılandırılması gerekliliği de ortaya çıkmış, uluslararası finansal sistemin işleyişinden sorumlu kuruluş olarak IMF'nin de yeniden yapılanma sürecine girdiği görülmüştür (Kato, 2009:1). 2008 krizi sonrası izlediği politika araçları ve öncelikleri Ek 2 içinde yer alan Tablo 2'de sunulmuştur.

IMF'nin görev tanımının değiştiği, küresel istikrar açısından önem taşıyan makro ekonomi ve finans sektörü politikalarının tamamını kapsayacak şekilde gözden geçirildiği kararlarda, küresel krizin aşılabilmesi için esnek kredi imkânlarının genişletileceği vurgulanmış, G-20 tavsiyesiyle gelişmekte olan ülke kotalarının artırılması gündeme gelmiştir. IMF'nin G-20'de daha etkili olması göze çarpan bir diğer konudur. Krizin en şiddetli dönemlerinde (2009) G-20 kararlarıyla kaynaklarını üç kat artırarak ihtiyaç duyan ülkelere daha çok likidite sağlanmıştır. Piyasaya saldırdığı likidite kaynakları, uluslararası piyasalarda gelişmekte olan ülkeler açısından risk algılamasının gerilemesine olanak sağlamıştır.

Alınan kararları şu şekilde özetleyebiliriz (IMF Survey:2009);

- IMF'nin görev tanımının küresel istikrar açısından önem taşıyan makroekonomi ve finans sektörü politikalarının tamamını kapsayacak şekilde gözden geçirilmesi,
- Esnek Kredi Hattının başarısının daha da ileriye götürülmesine ve bir nihai kredi mercii olarak daha fazla sayıda ülkeye sigorta imkânı sunulmasına yönelik çalışmalar yapılması. İhtiyati rezerv talebiyle karşılaştırıldığında Fon'un mevcut kaynaklarının sınırlı olmasını göz önüne alan Uluslararası Para ve Finans Komitesi, IMF'nin finansman enstrümanlarını ve imkânlarını geliştirmesinin bu sorunun çözümüne katkıda bulunup bulunmayacağını değerlendirmesi,
- IMF'nin Esnek Kredi Hattı gibi yeni kredi enstrümanlarının, ülkelerin büyük miktarda rezerv biriktirerek kendi kendilerini sigorta etme ihtiyacının azalmasını sağlayarak küresel dengesizliklerden kaynaklanan sorunların çözülmesine katkıda bulunup bulunamayacağını değerlendirilmesi,
- Komite, G-20'nin yönetim alanında attığı büyük adımı da desteklediğini açıkladı. Bu çerçevede, Ocak 2011'e kadar, gereğinden fazla temsil edilen ülkelere gereğinden az temsil edilen ülkelere, dinamik yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ülkeler lehine en az yüzde beş oranında kota payı aktarılacak,
- Uluslararası Para ve Finans Komitesi, Yirmiler Grubunun politikaların karşılıklı olarak değerlendirilmesi sürecine IMF'nin katkıda bulunması önerisine de destek verdi. Bu, IMF için yeni bir çok taraflı gözetim faaliyeti olacak.

IMF kredileri için yapısal performans kriterleri uygulamasına 1 Mayıs 2009 tarihi itibarıyla son verilerek programlar uygulanan ülkelerin koşullarını göz önünde bulundurarak daha esnek hale getirilmiştir. Örneğin İzlanda'da 2008 yılında uygulanmaya başlayan programla ekonomik çöküş yüzünden kötüye giden durumun düzeltilebilmesi için 2009'da yüksek bütçe açığına olanak sağlanırken, döviz kurunu stabilize etmek ve bankacılık sektörünü canlandırmak için önlemler alındı. Kosta Rika'da 2008'de uygulanan IMF destekli program, genişlemeci mali politikalar izlenirken Pakistan'da 2009-10 bütçe açığını düşürmek için imzalanan anlaşma ile ek bağış desteği sağlanarak büyümenin canlandırılması, sosyal harcamaların, kalkınma ve güvenlik harcamalarının artırılması sağlandı. İyi yönetilen gelişmekte olan ülkeler için yeni kredi imkanları sağlandı ve Kolombiya, Meksika, Polonya'ya 78 milyar dolar kredi verildi. Üye ülkelerin IMF kaynaklarına erişimi iki katına çıkarıldı, katı yapısal şartlar ortadan kaldırıldı ve spesifik eylemler yerine hedeflere odaklanıldı. Yapısal reformlar toplumun en savunmasız kesimlerini koruyacak şekilde tasarlanarak, özellikle düşük gelirli ülkelerin krizin olumsuz etkilerine karşı ayrıcalıklı kredi imkanları sağlandı. Aynı zamanda 2008-2009 yıllarında genel olarak bütçe açıklarının ve harcamaların da artacağı düşünülerek mali destek programları da esnekleştirildi. Aktif IMF programı uygulayan tüm Afrika ülkelerinin %80'inde mali hedefler

düştürüldü. Kriz sonrası dünya ekonomisini yeniden şekillendirmek, krizlerden korunmayı sağlamak için diğer uluslararası kuruluşlarla işbirliği içinde çalışan IMF, pazarların küresel bakış açısıyla düzenlenip denetlenmesi konusunda da tavsiyelerde bulunmuştur (<https://www.imf.org>). IMF direktörü Vivek ARORA tarafından 2016'da yayınlanan "Five lessons from a review recent crisis programe" başlıklı yazıda IMF'nin 2008 krizinden çıkardığı derslere yer verilmiştir. IMF borç verme seviyesinin krizden sonra şimdiye kadar görülmemiş seviyelere ulaştığını belirterek, özellikle Euro bölgesi, Afrika, Asya, Orta doğu ve Avrupa'daki gelişmekte olan ülkelere finansal desteğini kriz zamanında artırmıştır. IMF'nin 2008 krizi sonrası son beş yılı aşkın zamandır uyguladığı 32 program incelenmiş ve iki ana sonuca ulaşılmıştır. IMF programları korkulan kötü sonuçları önlemede (küresel ekonomik sistemdeki erime, "büyük depresyonun" tekrarlaması, krizin ülkeden ülkeye ard arda yayılması), önemli bir rol oynamıştır ve IMF dizayn ettiği programları krizle uyumlu hale getirmiştir.

IMF'nin krizden çıkardığı ilk ders, döviz kuru ayarlaması ile ilgilidir. Döviz kuru ayarlamalarının son IMF programlarında geçmişe kıyasla daha küçük bir rol oynadığı vurgulanarak, döviz kuru ayarlamaları ekonomik şoklara uyarlamada bir araç olarak görülmezse, çok daha uzun programlara ve finansmana ihtiyaç duyulabileceği, daha büyük (özellikle mali içerikli) makro politikaların önem kazanabileceği ve sürdürülebilir yapısal reformların gerekliliği ortaya konmuştur.

Krizden alınan ikinci ders ise, mali düzenlemelerin kamu borçlarını düşürmede ve sürdürülebilir bir yeniden yapılanmada gerekli olduğudur. Borç-GDP oranlarının Ermenistan, Bosna-Hersek, Yunanistan, İzlanda, İrlanda, Litvanya, Maldivler, Portekiz ve Romanya'da mali ayarlamalara rağmen beklenenden daha yüksek olması, iktisadi ödemelerin özellikle sosyal güvenlik ağlarını ve fakirliği dikkate aldığını, pek çok ülkede özellikle fakirliği azaltmayı amaçlaması ile ilişkilendirilmiş, hazırlanan programların sosyal faydayı korumada etkili olduğu belirtilmiştir.

Krizden çıkan üçüncü ders, yapısal reformların rekabet edebilirlik ve büyüme açısından önemli olduğu ve yapısal reformların bu yüzden kriz süresince oluşturulan programlarda önceki birkaç yıllık programlardan daha belirgin olduğu vurgulanmıştır. Ve IMF olarak bu reformların sonuçlarının uzun vadede alınacağını ve desteklenmesi gerektiği vurgulanırken, otoritelerin bu reformları uygulama kapasitesinin de göz ardı edilmemesi gerektiği belirtilmiştir.

Dördüncü ders olarak, riski düşürmek için ülkelerin borç ödeme programlarını yaparken bankacılık denetimlerinin yanı sıra çabuk hareket etmeleri gerekliliğini ön plana çıkmış (çünkü hane halkının, şirketlerin ve finansal borç kesiminin bilanço dengesi krizin önemli bir parçasını oluşturmaktaydı), kötü bilançoların kamu maliyesi ve büyüme üzerindeki negatif etkisinin beklenenden daha fazla olması, IMF'nin ülkelere hazırladığı programlarda bunu dikkate almasını sağlamıştır.

Beşinci vurgulanan nokta ise, IMF'nin gelecekte yapacağı bölgesel finansal anlaşmaların faydalı olacağı düşüncesidir. Euro bölgesi programlarındaki deneyimler, başlıca meselenin bölgesel finansal düzenlemelerle ve parasal birlik üyeleriyle sermaye etkileşiminin nasıl sağlanacağını göstermiştir. Arora genel bir değerlendirme yaparak, dengesizliklerin azaldığını belirterek, finansal sistemlerin istikrar kazandığını vurgulamıştır. Euro bölgesi kriz yönetimi çerçevesi oluşturmak ve politik destek için zaman kazanmış, gelişmekte olan ülkeler ve küçük devletler küresel ticaretteki ve sermaye akışındaki çöküş ile başa çıkabilmiş, Orta doğu ve Kuzey Afrika ekonomilerinde güven ortamı 2011 Arap Baharı sonrası desteklenmiştir. Şimdi ise IMF için yapılacak şeyin program oluşturmada atik davranmak ve üyelerin ihtiyaçlarına odaklanmak olduğu belirtilmiştir (Arora: 2015).

IMF'nin 2016 nisan ayında yayınladığı Küresel Finansal İstikrar Raporu incelendiğinde küresel piyasaların bir değerlendirmesi yapılmış ve mevcut piyasa koşullarının özellikle gelişmekte olan piyasa yatırımcıları (borç alanlar) açısından, finansal istikrar için risk doğurduğu vurgulanmıştır. Küresel finansal piyasalardaki risk artışının 2015 ekim ayından beri artmakta olduğu, ekonomik görünümün gelişmiş ekonomilerde kararsızlık, büyüme ve güvendedeki gerileme sebebiyle kötüleşirken, gelişmekte olan ekonomilerde ise petrol ve emtia fiyatlarındaki çöküş ve yavaş büyümenin karşılaşılan riski yükselttiği vurgulanmıştır. Bu gelişmeler finansal durumu zayıflatmış, risk alma isteğini azaltmış, kredi riskini artırmış, bilanço dengelerini bozmuştur. Geniş tabanlı politika müdahaleleri için finansal istikrar gerekmektedir. Gelişmiş ekonomiler krizden miras kalan meselelerle başa çıkmak zorunda iken, gelişmekte olan ekonomilerinse küresel gelişmelere uyum sağlayabilmek için esnekliklerini artırma konusunda desteğe ihtiyaçları var ve para piyasaları esnekliklerini geliştirmeliler. Ayrıca rapor gelişmekte olan ekonomilerden kaynaklanan finansal dışsal etkileri de incelemiş ve önemli artış bulmuştur. Bu artışlar makro finansal koşullar değerlendirildiğinde politika yapımcılar tarafından gelişmekte olan piyasalardaki ekonomik gelişmelerin daha fazla göz önüne alınması gerekliliğini vurgulamıştır (IMF, 2016:1).

7 Ekim 2016'da yapılan IMF'nin yıllık toplantısında Cristiane Lagarde (IMF Başkanı) global ekonomi ve IMF'nin değişen rolünü de içeren bir konuşma yapmış ve yapılan ekonomik tahminlerin ve politikaların

temelinde özellikle son bir kaç yıldır gelişim ve teknolojik yeniliklerin yönlendirdiği ekonomik dönüşümün olduğunu, finansal krizden kredi kolaylığı, denetim ve kapasite geliştirme reformlarına kadar, yaklaşık 75 programı içere, toplamda 415 milyon dolarlık harcama yapıldığını belirtmiştir. Bu yıl Çin resmi para birimi (renminbi) özel çekme hakkı sepetine dahil edilmesinin hem Çin ekonomisi hem de küresel ekonomi için önemli bir adım olduğunu vurgularken, fonun en önemli on hissedarından dört tanesinin gelişmekte olan ülkelerden oluştuğunu belirtmiştir. Küresel ekonomiyi de değerlendiren Lagarde IMF'nin bu yıl için %3,1, gelecek yıl için %3,4 oranında küresel büyüme ön gördüğünü belirtmiştir. IMF kurucularının küresel ekonomik istikrar için çoklu iletişimi anahtar olarak gördüğünü vurgulayarak, tüm politika araçlarını (para politikası, maliye politikası, yapısal reformlar) kullanarak ülkeler arası sinerjinin artırılması gerekliliğini vurgulamış, yapısal reform uygulaması serbest ekonomik potansiyelin anahtarı olarak görülmüştür. IMF'nin her yıl 100'den fazla ülkeye iç gelirlerini artırmaları için yardım ederek artan taleplerinin de karşılandığını belirten Lagarde, küresel finansal istikrarı sağlamanın fırsat eşitsizliğini azaltmakla mümkün olduğunu ve bu sayede gelişmekte olan ülkelerin kırılganlıklarının da giderileceğini belirtmiştir. Geçen yıldan bu yana daha atik, daha bütünlük ve üyelerine daha çok odaklanan bir IMF'den söz eden Lagarde, IMF'nin özellikle genişleyen makro finansal analizlerin yanı sıra para politikasını, kamu maliyesini ve döviz kurlarını içeren çekirdek (uzmanlık) alanlarda çabalarını artırdığını, finansal erişim, cinsiyet ayrımcılığı, göç ve küresel ısınma gibi diğer makro kritik meseleler üzerinde de çalıştığını belirtmiştir. IMF'nin görevini *daha büyük refah düzeyine erişebilmek için, karşı karşıya kalınan ekonomik dönüşüm sürecini akılluca yönetmek* olarak tanımlamıştır (<http://www.imf.org>).

4. Sonuç

Bretton Woods sistemi içerisinde kambiyo ve kur hareketlerini düzenlemek amacıyla kurulan IMF sistem yıkıldıktan ve esnek kur sistemi yaygınlaşmaya başladıktan sonra gözetleyici rolü ön plana çıkmıştır. Dönemler itibarıyla uygulamalarda değişiklik gösterse de ülke ekonomilerine yönelik gözetleyici rolü devam etmektedir. Tarihsel seyir içerisinde IMF'nin uygulamada gösterdiği farklılıklar Ek1 içinde yer alan Tablo 1 de gösterilmiştir. IMF'nin genel olarak küresel ekonomi ve özelde ülke ekonomileri için gözetleyici onun bir kredibilite unsuru olarak kabul edilmesine olanak sağlamaktadır.

Washington uzlaşısı sonrası Dünya Bankası ile birlikte borçlu ülkelere yönelik uygulanan yapısal uyum programlarının yöneticisi olan IMF bir anlamda neo-liberal düşüncenin en büyük savunucusu ve uygulayıcısı konumundadır.

Yapısal uyum programları çerçevesinde ödemeler dengesi sermaye hesabının liberalizasyonunun şart koşulması bir bakıma küresel sermaye hareketlerinin artmasına zemin hazırlamıştır. Bu bakımdan IMF 90'lı yıllar boyunca küresel sermaye hareketlerinin en büyük savunucusu olmuştur. O kadar ki 2000'li yılların başında IMF'nin baş ekonomisti olan Stanly Fischer, 2002 çalışmasında ortaya attığı iki kutup görüşünde sermaye hareketlerinin sınırlandırılmayacağı görüşünü dile getirmiştir.

2008 krizi sonrası IMF'nin neo-liberal görüşlerinde önemli değişimler olmasa da uygulamada önemli değişimler göze çarpmaktadır. Son dönemde IMF'nin küresel finansal sisteme yönelik düzenleyici mekanizmaları daha fazla savunduğu görülmektedir. Finansal sistem kaynaklı aksaklıklara karşı makro ihtiyati politika uygulamalarının en önemli savunucularından biri konumuna gelmiştir. Daha açık olarak IMF finansal sistem kaynaklı aksaklıkların ve kırılganlıkların önüne geçebilmek için regülasyon politikalarını destekleyici bir konuma ulaşmıştır. Öyle ki daha önce sermaye hareketlerinin kontrol edilemeyeceğini savunan IMF ekonomistleri bile Ostry, Ghosh vd, (2011) çalışmasında olduğu gibi, 2010 sonrası artan küresel sermaye hareketleri karşısında gelişen piyasa ekonomilerinin sermaye hareketlerinin yönetilmesine yönelik politikalar izlemeleri gerektiğini savunmuşlardır.

IMF 2008 finansal kriziyle birlikte yüksek kırılganlık gösteren ülkeleri takibe aldığı açıklamıştır. Bu fonun küresel krize ilk tepkisi olarak yorumlanabilir. Bu politika kırılgan ülkeyi karşılıklı ve tek taraflı takibe alma ve gerektiğinde teknik destek sağlama olarak açıklanmıştır. Ayrıca IMF likidite sağlama ve acil finansman desteklerini de ön plana çıkartmıştır. Ayrıca IMF son dönemde özellikle Afrika bölgesine yönelik yoksulluk programlarına daha fazla destek verdiği de görülmektedir.

EK -1 Kronolojik Tablo

Tablo 1: IMF'nin Kronolojik Rol Değişimi

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur

1944Bretton Woods'un kuruluşu	Bretton Woods sisteminin yürütülmesinden sorumlu
-------------------------------	--

1970 sonrası	Bretton Woods'un yıkılışıyla uluslararası parasal ve mali alanda düzen sağlamak, uluslararası para sisteminin işleyişi, geçici dış ödeme sorunlarının çözümü
1980 sonrası	Dış ödeme sorunu yaşayan ülkeler için yeni bir borç programı uygulamaya koyar
1990 sonrası	Asya kriziyle zayıflayan finans sektörü ile birlikte yeniden yapılanarak uluslararası borç yüklerinin yönetilmesi
2001 sonrası	Yaşanan krizle uluslararası finansal sistemin istikrarı için yetki merkezi olup, enflasyonist ekonomik büyüme için destek sağlamak
2008 sonrası	Son ödeme mercii rolünü üstlenmiş, ekonomik ve finansal etkinliği artırmak için yeniden yapılanmış, esnek kredi uygulamasını başlatmıştır.

EK 2: IMF Öncelikleri

Tablo 2:Denetim Öncelikleri (2008-2011)

Kaynak: IMF, 2008:3

<p>Ekonomik Öncelikler</p> <ul style="list-style-type: none"> • Finansal piyasa endişelerini azaltmak • Küresel finansal sistemi sağlamlaştırmak • Emtia fiyatlarında değişimi ayarlamak • Küresel dengesizliklerdeki düşüşleri gözden geçirmek/iyileştirmek <p>Operasyonel Öncelikler</p> <ul style="list-style-type: none"> • Risk Değerlendirmesi • Finansal sektör denetimi ve reel-finansal sektör bağlantıları • Çok yanlı bakış açısı • Döviz kuru analizleri ve dışsal istikrar riskleri
--

Kaynakça

- Arora, V., Five Lessons from a Review of Recent Crises Programme, (<https://blog-imfdirect.imf.org/2016/07/11/five-lessons-from-a-review-of-recent-crisis-programs/>). E.T:30.10.2016
- Bayraktutan, Y., Özkaya H. IMF İstikrar Politikalarının Doğu Asya'da Ekonomik Performans Sonuçları, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (3), 1-18, 2002.
- Chossudovsky, M., Yapısal Uyum Programı ve IMF'nin Diktatoryası, Çeviri:Siren İdemen, İktisat Dergisi, Sayı:342, Ekim:18-22, 1993.
- Demirel, B., Arslan, G.E., Euro Bölgesinde Borç Krizi Sorunu ve Çözüm Önerileri, Ekonomik Yaklaşım, C:23, Özel sayı, ss:107-132, 2014
- De Greuw, P., Crisis in the Eurozone and How to Deal With it, CEPS, NO:204, February.
- Güzel, S.,(2008). Küresel Ekonomik Kriz ve IMF'nin Önerdiği Ekonomi Politikalarının Krizle Mücadeledeki Rolü, Uludağ Üni. İİBF. dergisi, C.XXVIII, S.2, 2010
- Gilpin, R., Global Political Economy, Princeton Universtiy Pres, Princeton, 2001
- Guennter T., The Sovereign Debt Crisis: Cause and Consequenses, Australian EconomicQuarterly, 2012, (http://www.wifo.ac.at/jart/prj3/wifo/resources/person_dokument/person_dokument.jart?publikationsid=44297&mime_type=application/pdf). E.T:25.10.2016
- Hayaloğlu, P. Artan, S., Küresel Ekonomik Krizle Mücadelede IMF'nin Değişen Rolü, International Journal of Ecanomic Administrative Studies, sayı:6, ISSN 1307-9832, 2011
- IMF, Progress Report of the Managing Director to the IMF on the IMF's Policy Agenda - IMF responses to global economic challenges,2008),www.imf.org/external/np/pp/eng/2008/100808.pdf,E.T:20.10.2016
- IMF, AnnualReport, 2013, <https://www.imf.org/external/np/exr/facts/tur/changingt.pdf>, E.T: 01.10.2016

- IMF, Global financial stability report, a report by the monetary and capital markets department on market developments and issues, 2016, <https://www.imf.org/external/pubs/ft/gfsr>, E.T:30.10.2016
- IMF, İstanbul Kararları, 2009, <https://www.imf.org/external/lang/Turkish/pubs/ft/survey/so/.../new100609at.pdf>, E.T:30.10.2016
- Karakaş, M., Adak, M., Küreselleşen Dünya Ekonomisi ve IMF'nin Değişen Rolü, Uluslararası Yönetim, İktisat ve İşletme Dergisi, C:9, S:18, 2013
- Kato, T., The IMF's Response to the Global Crises, Remarks at the Annual Regional Conference on Central America, Panama, and The Dominican Republic Antigua, Guatemala, June 25, 2009
- Lagarde, C., Managing an Inclusive Transition for the Global Economy, 2016, <http://www.imf.org/en/News/Articles/2016/10/07/AM16-SP100716-Managing-an-Inclusive-Transition-for-the-Global-Economy#>, E.T: 08.10.2016
- Ostry, J. D., Atish, R. G., Habermeier, K., Laeven, L., Chamon, M., Qureshi, S.M., Kokenyne, A., Managing Capital Inflows: What Tools to Use, IMF Staff Discussion Note, April, SDN 11/06, 2011
- Öniş, Z., Kutlay, M., Ekonomik Bütünleşme/Siyasal Parçalanmışlık Paradoksu: Avro Krizi ve Avrupa Birliği'nin Geleceği, Uluslararası İlişkiler, C:9, S:33, S:3-22, 2012
- Özkaya, H., IMF'nin Değişen Rolü, Bretton Woods'tan Günümüze, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2/2, 102-107, 2009
- Öztürk, N., IMF'nin Değişen Rolü ve Gelişmekte Olan Ülke Ekonomilerine Etkileri, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 57-4, 2009
- Sak, G., Çağlar, E., Washington Mutabakatından İstanbul Kararları'na: Nereye Doğru Gidiyoruz?, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı Politika Notu, s.2-6, Ekim 2009
- Seyidoğlu, H., Uluslararası Finansal Piyasalar, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2013
- Şen, A., Washington Konsensüs ve Gelişmekte Olan Ülkeler Sorunları: Eleştirel Bir Değerlendirme, Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi, C.10, S.2, 181-200, 2005
- Truman, E.M., The IMF and the Global Crises: Role and Reform, Peterson Institute For International Economics, 1-9, 2009